

موسیقی شهودی و شیدایی ایران

دکتر علی زاده محمدی

عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی

www.ketab.ir

■ سرشناسه: زاده محمدی، علی، ۱۳۳۷- ■ عنوان و نام پدیدآورنده:
موسیقی شهودی و شیدایی ایران / علی زاده محمدی ■ مشخصات نشر:
تهران، شباهنگ، ۱۳۹۰. ■ مشخصات ظاهری: ۹۷ ص.
ISBN 978-600-130-041-7

■ وضعیت فهرست نویسی: فیبا
■ یادداشت: واژه نامه ■ یادداشت: کتابنامه ■ موضوع: موسیقی ایرانی -
جنبه های روان شناسی ■ موضوع: موسیقی ایرانی -- تاریخ و نقد
■ رده بندی کنگره: ۸ م ۲ ز / ۳۸۳۰ ML
■ رده بندی دیویی: ۷۸۱/۱۱ ■ شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۶۰۵۳۵

انتشارات شباهنگ

موسیقی شهودی و شهادتی ایران

دکتر علی زاده محمدی

شهرام فرجی

زیتون

۱۳۹۱

جمالی

بستان منش

جلد ۱۰۰۰

۷ - ۴۱ - ۱۳۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸

تألیف

صفحه آرای

لیتوگرافی

چاپ اول

چاپ

صحافی

شمارگان

شابک

فروشگاه انقلاب

فروشگاه فروردین

دفتر مرکزی

خیابان انقلاب، پلاک ۱۱۹۲ تلفن ۶۶۴۹۱۰۹۸

خیابان انقلاب، خیابان فروردین، ساختمان ناشران،

پلاک ۱۶ تلفن ۶۶۴۱۳۱۷۵

خیابان انقلاب، خیابان شهدای واندانمیری، پلاک ۴۹

تلفن ۶-۶۶۹۶۴۲۳۵ فاکس ۶۶۴۶۰۳۶۵

فهرست

۷	پیشگفتار
۹	ساختار وحدت مدار موسیقی ایرانی
۱۲	هفت شاخص ساختاری و زیباشناختی موسیقی ایرانی
۱۲	شاخص مرکزگرایی
۱۴	شاخص درون‌نمایی (برون‌ریزی)
۱۷	شاخص شیدایی
۲۲	شاخص شهودگرایی
۲۶	شاخص مایه‌گرایی
۲۸	شاخص سادگی
۲۹	شاخص زینت‌گرایی
۳۳	زمان‌داری موسیقی ایرانی
۳۹	چهار نوع مایگی در موسیقی ایرانی
۴۱	دور ماهور
۴۳	دور چهارگاه
۴۵	دور شور
۵۰	دور همایون
۵۴	تم‌های هفت‌گانه موسیقی
۵۶	تم آرام‌بخش
۵۷	تم فرح‌بخش
۵۹	تم نیروبخش
۶۱	تم شیدایی
۶۲	تم حزن
۶۳	تم هیجانی یا هیستریکال
۶۴	تم خلسه‌آور

۶۶ خلسه‌های موسیقایی

۶۷ الگوهای امواج مغزی در حالت خلسه

۶۸ خلسه‌های سماعی و شمنی

۷۲ خلسه‌های هیجانی

۷۴ مفهوم زیباشناسی موسیقی

۷۵ زیبایی جلوه‌ی کثرت موزون در وحدت

۷۷ عوامل مؤثر در درک موسیقی

۷۸ گستره‌ی تحولی زیباشناختی

۸۱ موسیقی مخدر و متعالی

۸۲ لذت و موسیقی

۸۳ مقصود از موسیقی طرب‌انگیز

۸۶ آفت موسیقی لذت‌طلبانه

۸۷ موسیقی و حالات عرفانی

۸۸ ردیف موسیقی ایرانی و توجهات باطنی

۹۰ موسیقی، صلح و وحدت جهانی

۹۶ منابع

برنام خداوند جان و خرد

پیش گفتار

موسیقی ایرانی دارای ساختار و ویژگی‌های منحصر به فرد و وحدت‌مداری است که آن را در منطقه خاورمیانه و آسیا بسیار درخشنده و برای دیگر ملل نیز تا حدی جذاب کرده است. فهم و درک زیبایی‌های موسیقی ایرانی به عوامل مختلفی بستگی دارد. در فهم زیباشناسی موسیقی ایرانی ضمن میزان آشنایی و عادات شنونده، عواملی مانند ویژگی‌های فیزیکی فواصل مایه‌ها و نوع گردش موسیقی، ملودی‌ها و فنون اجرا و جنس سازهایی که در موسیقی به کار رفته است، و همچنین زمان و حالتی که موسیقی ایرانی در آن شنیده می‌شود بسیار اهمیت دارد. در مجموع، موسیقی ایرانی دارای شاخص‌ها و ظرفیت‌هایی است که فضا و مفهوم منحصر به فردی از زیبایی، احساسات و انفعالات روانی را به وجود می‌آورد.

اما موسیقی نیازی فطری است و مؤلفه‌های موسیقایی به صورت یک آمادگی پیشینی در سیستم اعصاب همه کس وجود دارد ریتم و ملودی و هارمونی جزء فطرت وحدت‌مدار انسان و به عنوان فرض‌های موجود در مغز وجود دارد، از این رو از آغاز نوزادی پردازش‌های ریتم و پیوستگی‌های ملودی و هارمونی، علی‌رغم پیچیدگی آن‌ها، به آسانی درک و جذب می‌شود و پرورش این مؤلفه‌های شهودی، زیبایی و آهنگ‌ها را در ذهن بازنمایی و آشکار می‌کند. برای هر کس به میزانی

که آموزش موسیقی علمی دیده و استعداد موسیقایی دارد، زیبایی‌های این علم بیش‌تر آشکار می‌شود. برای کسی که موسیقی را سطحی و تفریحی می‌فهمد مقدار لذت و تفریح، مفهوم و معنای زیبایی را تعیین می‌کند و برای شخصی که آموزش دیده و موسیقی عمیق و جدی را فهمیده، معرفت بر لذت افزوده می‌شود.

غایت و هدف روان‌شناختی موسیقی، رشد و شکوفایی برخی از حواس ذهنی، تقویت وحدت روانی و توسعه زیباشناختی در سیستم عصبی و روانی است. هیجان‌طلبی و تجدید نیرو هم از مزایای جانبی آن است و از نظر جامعه‌شناسی هدف موسیقی تقویت همدلی و مسئولیت‌پذیری و ارتقاء هویت جمعی و تطابق با نیازهای جامعه و تحولات و ناملایمات است.

هر چند گونه‌هایی از موسیقی از اهداف رشددهنده بسیار فاصله دارد و جنبه تخیلی و هیجانی آن، ذهن را از واقعیت دور می‌کند، اما موسیقی در جوهره‌ی خود به لحاظ رشته‌های سرشتی که در ساختار فیزیولوژیک و عصب شناختی دارد امری سازنده و از نیازهای بشری در مراحل رشد ذهن است و بشر ناگزیر است از این امکان فطری به‌طور اصولی و علمی استفاده کند.

موسیقی می‌تواند اثرات روانی و زیباشناختی متعددی از تفریح و تفنن تا دقت و هوشیاری را برانگیزد که به وضعیت نیاز فرد و محتوای موسیقی بستگی دارد. در این کتاب به زبان ساده به این جنبه‌ها در موسیقی ایرانی می‌پردازد.

کتاب حاضر بیش‌تر نگاه روان‌شناختی بر موسیقی ایرانی و زیبایی‌های آن دارد که می‌تواند وجه مکملی بر دیگر ابعاد آن باشد و ایده‌های تازه‌ای را به خواننده گرامی تقدیم کند.